

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

9

1912

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ. Τ.Κ. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

† ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

Μετά πολλῆς θλίψεως ἀγγέλλομεν τὸν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Περουπόλει συμβάντα θάνατον τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως, φέροντος τὸν τίτλον καθηγητοῦ τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου καὶ ὑπηρετοῦντος ἐν τῇ Δῆμοσίᾳ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ. Ὁ ἀείμνηστος Κεραμεὺς ὑπῆρξεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν ὄλην ἀκάματος ἐρευνητῆς τῶν βυζαντιακῶν καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας χειρογράφων. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντες κατάλογοι τῶν κωδίκων τῆς Σμύρνης, τῆς Παλαιᾶς Φωκαίας, τῆς Λέσβου, τῆς ἐν Μακεδονίᾳ μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης καὶ ἄλλων μικροτέρων βιβλιοθηκῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐν τῇ Μαυρογορδατείῳ βιβλιοθήκῃ, τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ Ζωγραφείου καὶ τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου τάφου, τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ κωμοπόλεων Μηλεῶν καὶ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ μάλιστα τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης ἀποτελοῦσι μὲν περιφανὲς μνημεῖον τῆς ἄκρας αὐτοῦ φιλοπονίας, παρέσχον δὲ καὶ παρέχουσι πολύτιμον διδασκαλίαν εἰς τοὺς μελετητὰς τῶν ἀνὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολὴν κωδίκων.

Ἄλλ' ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ νὰ μάθῃ μὲν αὐτὸς, νὰ διδάξῃ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τὸ περιεχόμενον χιλιάδων ὄλων τέως ἀγνώστων κωδίκων. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας καὶ ἀπαύστου δραστηριότητος ἐπὶ δεκαετηρίδας ὄλας ἤντησεν ἐκ τῶν ἀνεξαντλήτων τούτων πηγῶν ποικίλα ἀνέκδοτα οἶονεὶ ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν, ἐκδοθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ ἢ ἐν περιοδικοῖς συγγράμμασι (Περιοδικὸν τοῦ ῥωσικοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας, Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ ἔθνομολογικῆς ἐταιρείας, Byzantinische Zeitschrift, Βυζαντινὰ Χρονικά, Νέος Ἑλληνομνήμων, Νέα Σιών, Λαογραφία, Βυζαντίς).

Αἱ ἐν τοῖς περιοδικοῖς τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἐγκατεσπαρμένα μονογραφεῖα αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν βυζαντιακὴν καὶ νεοελληνικὴν γραμματολογίαν, εἰς τὴν ἀγιολογίαν, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμνωδίαν, εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πατριαρχῶν, εἰς τὰ κατὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας ἐπὶ τουρκοκρατίας, εἰς ἡλωσητικὴν, λαογραφικὴν καὶ παντοίαν ἄλλην ὕλην. Τινὰ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντων εἶνε ἀνέκδοτα ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφέων, οἷον τὰ Σαββαίτικα ἀποσπάσματα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀπολλοδώρου (Ἐν Βόννῃ. 1891), Ἀπόσπασμα ἑλληνικῶν ἱστοριῶν περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου (1892), Συγγραφῶν Φιλωνος Ἰουδαίου τεμάχῃ (1897), Προςβῆκαι εἰς τὰ σωζόμενα τῶν ἀρχαίων μετρολόγων ἐξ ἀρμενικῶν κειμένων (Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1884). Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον καὶ νέας ἐπιστολάς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου. Τῶν δὲ μεγάλων συγγραφέων αὐτοῦ καὶ ἐκδόσεων ἀξιομνημονευτόταται εἶνε Παΐσιου Ἀγιαποστολίτου Ἱστορία τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ (1891), Παύλου τοῦ Ἑλλαδικοῦ καὶ Κυριλλοῦ Σκυθοπολίτου Βίοι τοῦ ὁσίου Θεογνίου (1891), Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη (1891-1899), Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας (1891-1894), Θεοδωρήτου ἐπισκόπου πόλεως Κύρρου . . . ἀποκρίσεις (1895), αἱ Fontes historiae imperii Trapezuntini (1895), τὰ Monumenta Graeca et Latina ad historiam Photii patriarchae (1901), Ὀκτὼ ἑλληνικαὶ περιγραφαὶ τῶν ἁγίων τόπων ἐκ τοῦ 15', 16' καὶ 17' αἰῶνος (1903), Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος, οἱ Ῥῶς καὶ ὁ πατριάρχης Φώτιος (Ἐν Ἀθήναις. Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ τεύχος 214. 1903), Θεοδώρου Στουδίτου Μεγάλῃ Κατήχησις (1904), Μνήμη πατριαρχῶν Ἀθανασίου Α' καὶ Ἰσιδώρου Α' (1905), Ἑλληνικὰ γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πετρούπολει μουσείου τοῦ κ. Νικολάου Likhatcheff (1907), Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ Ἑρμηνεῖα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης (1909), Varia graeca sacra (1909), Ἑλληνικὰ κείμενα χρήσιμα τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ῥωμενίας (Ἐν Βουκουρεστίῳ. 1909. Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. σ. 500 κ. ἐ.). Ἄπαντα τάνωτέρω βιβλία, πλὴν δύο καὶ μόνων,

ἐξεδόθησαν ἐν Πετρούπολει. Τῶν δ' ἐν περιοδικαῖς μονογραφίῳν τοῦ Κεραμέως ἡ ἀναγραφή εἶνε μὲν εὐκταία, ἀλλὰ δὲν εἶνε εὐχερῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὸ πλῆθος. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε καὶ τοῦτο, ὅτι ἀφετηρία τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως ὑπῆρξεν ἡ ἐπιμελητεία τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης, ἣτις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ ἐκδώσῃ τοῦτο μὲν τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων αὐτῆς (Ἐν Σμύρνη. 1897), τοῦτο δὲ τὰ ἐξῆς τεύχη· α') τὰ ἀρχαῖα σμυρναϊκὰ σταθμὰ τοῦ μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς (Ἐν Σμύρνη. 1865)· β) Ἡ λιθίνη ἐποχὴ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ (Ἐν Σμύρνη. 1875)· γ) Περὶ τῆς ὁλικῆς τῶν ἀρχαίων σμυρναϊκῶν σταθμῶν τοῦ μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς (Ἐν Σμύρνη. 1877)· δ) Περὶ τινος μήτρας σταθμῶν ἀνακαλυφθείσης ἐν Ὑπαίποις (Ἐν Σμύρνη. 1877).

Τοιοῦτου ὄντος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Ἄθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως, ὅστις καὶ ἄλλως ὠφέλησε, χρησιμεύσας ὡς μεσάζων μεταξὺ τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Ἑλλήνων βυζαντιολόγων, ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν ἡλικίᾳ ἀκόμη ἀκμαία ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῆ μεγάλη ἀπώλεια διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ δ' ἐκδότης τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος αἰσθάνεται τὴν πρόσθετον ἀνάγκην νὰ θρηνησῇ ἀγαθὸν ἀπὸ νεότητος φίλον, μεθ' οὗ συνέδραμεν αὐτὸν ἀμικραία ἐκτίμησις καὶ ἀγάπη.